

Ad. Emne Nr. 70.Vedrørende: Robåt og seil til motor.

3 disse høve veit ein itkje, at fordelje om, lenger allunde end i kring hundreårsjiftet og frametter.

pkt. 1. Dei båtar som var brukt her i Gulen i kring hundreårsjiftet var sognebåten. Yngvbåten, dei kalla, som var antag 30-40 fot, open med ei lita kahytt akter; for framdrift brukte dei årer og segl. Seglet var råsegl, til vanleg bruktes tre par årer. Disse båter bruktes vanlegvis til lengre fisketurar, eller ein skulle på bytur haust og vår.

Eller bruktes femkøpingar, slagkøpingar, setskøringar, eller føring. Dei sistnævnde båter vart brukt på skuttare eller lengre fisketurar, heritring heimstaden.

Allu disse båttypor var brukt før hundreårsjiftet. Etter kom nordfjordbåtane, det vil seie av mindre båter som setskøringar og føringar. No større vart det no hardangerbåter og listabåter.

Disse båter var sterkere bygde, stødigare under segl, og hadde anna seglføring. Seglføringa no vert spiseisegl eller gaffelsegl, med slike segl kunne ei nok krysse seg fram; frå den ein staden til den andre om det var motvind. Det var ei stor vinning og eit føremån.

Dei største båtane hadde vanleg 6 mann, dei mindre 3 eller 2, alt etter kor langt ein skulle på fisketur.

Skulle ein på lange fisketurar, det vil seie utanfor

høimær, var det hjarnast han som hadde fare leida for som var høvedsmann. Han var alltid sett på som ein dyrd mann; for alle leit på han; men han fekk ikkje plassen utan dei hadde tiltre til han.

På fisketurern og under segt hadde kvar mann sin plass. Fremst på slaget som det heitte, sat yngstekarane, dei hadde med klyver og stagfokkefall å gjera. Ved masta sat gamlekarane, som hadde mest røyvble når dei skulle lære i pikfallet, var segtføringa vart for stor under vendprisset, dei skulle lære i storsilpiken; men ikkje for høvedsmannen kommandera, "lar pik". Ein mann sat med øsekaret.

Var det stille veir og ein molle ro til havmeda var det yngstekarane som motte ro, dei andre angde lina, høvedsmannen styrde båten og skar aqu. Var det kalt gjekk det på sjift. Under draging og setting av lina gjekk det og på skjift.

Til vanleg var det høvedsmannen som bestemte; men i einstilte høve hadde ein samråding k. d. om det var utfartsveir, kor mykje bruk ein skulle sette i sjøen eller liknande, det vil seia når alle eigde båt og bruk. Derimot eigde høvedsmannen båt og bruk og hadde leigekar med seg så var det han som bestemte i alle høve.

Under endst fiske var alle mann samla ved delinga av pengane. Reknkunstn var liten i den tida, derfor rekna dei ikkje utlytte på papiret. Var dei 6 mann ombord i båten og alle eigde båt og bruk, delte dei pengane i 6 partar på bordet. Var det nokon småore

att, som flaut so fekk smågutane dei, i den stova
samt dei heldt oppjer i.

Oplaringa i yrket fyregjekk ikkje etter nokon fast plan
men gutane vart vane med fiskeryrket frå han var
ein nève stor, og vart han vaksen so vart han med-
eiger i båt og bruk. Noko fekk han på kredit hjå han-
delsmannen og noko mottle han skaffa sjølv; men så
mottle han og klare plasser sin. Det var i utkravalar.
Vanleg var her ikkje skårungar på disse kanter. Derimot
alle fyrsterisegutar når dei kom på ein ny stad, det kunne
ne vere ein by eller ein fiskerør, der dei ikkje had-
de vøre før, ja, så mottle dei kanuse (hønsing).

Eitkvart mottle dei spandere på gammelkaranen.
Det kunne vere eit mottid mat, eller ei potte öl,
høst det siste, alt etter som dei vart opmoda til av
dei andre.

Trær og merker kunne ver mange og ulike alt
etter landsdelen. Det var ålment at når ein reiste på
fiske om morgonen, så mottle ein alltid sne båten
med sola, gjorde ein ikkje det, vart det ein skral
fiskedag. Eit anna døme var at kom der kvinnfolk
i båttoa når dei bår ridskaper i båten, så reiste
de ikkje på fiske den dagen. Var husbonden heim
og det var drungane som var på fiske; når så dei
kom att om kvelden, var alt husbonden i sjøhuset.
Det første han gjorde, var at han tok noko groft salt
og det strødde han både tyver karanene og fisker,
så baud han dei velkommen heim att.

pkt. II

Motorer kommer.

1906 kom første motoren til Guden, og eigar var lærermand A. Bredvik Eivindvik, han brukte motoren i arbeids-medfør. Etter det ein vit var det ein 6 hkr. opplyrings Deummotor. I 1907-8 vart motoren sett i bruk her i ^{til fiske} Guden! Det var Ingevald Tenvik og Ludvik Furus, som kjøpte ein 7-8 hkr. Gidism motor, han vart innsett i ein open listebåd armlag 35 fot som dei lagde dekk i. Soleis fik båten namn av skøyte. Denne farkosten bruka dei til rasketråling. I 1910-11 kjøpte brørene Wilhelm og Olaf Eineberholm Byrskens ein 6 hkr. bensinmotor, som dei sette i ein hardangerbåt 32 fot lang.

I den fyrste tid vart det ikkje gjort nokan forsterkninger av båtene, om ein sette motor i dei; men det synt seg seinare etter noko råynse, at skråget krang forsterkninger og summe var forlengde. Der vart innsett flure og masivare spant og likeins livholter.

Med ansyn til finansieringa til kjøp av disse båter og motorer var det slike at dei som hadde ein del eigen-kapital gjekk saman og om båt og motor, resten var på banklån med kausjanisler.

Allt gjik bra; men det synt seg snart at disse båter med motor i vart snibbet forsmå. Før motoren kom budde folka i sjøbøder ikring fiskevædra; men no når motoren vart sett i bruk skulle dei og hava lossi i båten.

Liegar vart laga frammanfor snabtetoffta; men det var ikkje rare greiarne; når 5-6 mann med kjøkkensstell,

mast og klade skulle innstuvast der, var det ikkje stor plass til snannane. Det hende ofte, at nokon molle i fiske-rommet for å kaka klarane på seg om morgonen.

Eit formon var det likevel; dei hadde huset med seg og kunne ferde snøggare frå det eine fiskeværet til det andre og det i gjin gav meir fiskeutbytte.

Alle både unge og gamle såg med stor velvilje på motoren, og dei som skaffa seg slike greier som båt og motor såg inn op til. Dei var sers avlykt, ein hadde vurdna for dei.

Kjennskap til motoren fekk folket her frå Gulen på fiske-feriane. Dei såg snart at motoren hadde framtida for seg.

No kom det og motor-agentar til bygga. Detn eine etter den andre fulgde etter og anskaffa seg motor. Karane var snøgge at lære å stelle motoren, det var mest eit under kor snøkt dei tok det.

Som vanlig var det dei same lag som ossi båt og bruk som kjøpte motor; men det vart og skapa nye lag.

Økonomisk sett levede folket i bygga medels bra, som ossi her i Kystbyggdane. Krava då, var ikkje så store som no, dei var meir nøysame; men dei var merk-same på at motoren hadde framtidsmuligheter.

Motoren vart brukt som hovudframkomsstmiddel, altåt hadde dei segl; men i forminnska storleik, både mast og segl vart gjort mindre.

Karane var sers nøgde med motoren. Dei som kjøpte seg nye motorer, var sjeldan ute for noko klubb; men dei som våga på og kjøpte brukte motorer var mange

gangor i utlånpe, där bar det til verkstad, og den næraste staden her var Bergen, seinare kom Masfjordnes, og Mastrevik.

Det var ingen herikring som hadde tru på at motoren skremde hurt fisk eller sild. Heller var her ingen som mente at motoren vart for kostnadsamt korkje i drift eller verkjöp, ei heller at han skulle vere farleg i stoggeweir.

Pkt. III. Etter at motoren kom. Virkninger.

Motoren förd med seg store endringa til baka for fiskarane. Dei sig snökkt at dei krong større farkoster, no vart det skøyter, på mellom 40 og 50 fot og kutterer på 50-60 fot, dei fekk større arbeidsplas, kjøllige-ru losschus, and lugar og kokhytt akter, dei fekk innstallert linespel garnrull som motoren dreiv o. s. b. Storliken på manuskapstyrken vart et anlag som som för. med, at no gjekk der hurt ein mann som motte passe motoren og arundøve når redskapen skulle dragast eller settast; men teitnikken arbeide for denne mannen som no var i snas kina. Sam offlast var det berre ein motorkunnig; min i ein skilde høve var det fleire som var motor-kunnig, som offlast stulle dei vent med motoren, Dei var seg varsame i sarnäte.

I den første tida etter at motoren kom vart kammandoforholdene nokro endra. Det kom seg serleg av at han som var maskinist vart ofte han sam og vart høvedsmann. Men så lærde han seg og at segle

leiga eller sjøkart.

Det var ikkje noko uovnskap for det. Dei forstod det som slikt, at kunne han stelle motoren og få han til å gå, så jammen kunne han greie noko anna og.

Ein kjemner mange eksemplar på at folk som var vorte til helse, no kunne reise på fiske alt.

Før denne tid, då her var mindre havfiske og berre kystfiske var det einstkilde lette plasser ombord i fiskebåten eller at motoren kom og ein fekk eindd tekniske hjelpemiddel, som eldre eller lett sjukelige menn kunne utføre. Ein må nemne eit døme, her er ein mann ved namn Kristoffer Kalbeinsen Byrknes, han er i kring 72 år; men brass i så høg alder er han ann ventoren på stor og vassdefiske med snurpe-mot; men no med snart berre havfiske vert det annorleis.

Pkt. 1 V. Andre tekniske nyheter i kystbyggdene.

Under dette avsnitt veit ein ikkje ann reidskap eller båt, her i kring som ikkje har vore lenge til sett bruk; men brass i det er ein merksam på at her har vore brukt einstkilde både båttypar og reidskap som har vorte forkasta som like eller iunkje lenge. Den rette staden skal ein, ein må venda seg til i dette høve må vere Fiskeridirektoratet i Bergen.

Karl Tjønn.